

Toimintasuunnitelma vammaspalvelulain toteuttamiseksi 2013

Sisällysluettelo

JOHDANTO	2
VAIKEAVAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT JA TUKITOIMET	3
1. KULJETUSPALVELUT	3
2. PALVELUASUMINEN	5
3. HENKILÖKOHTAINEN APU	6
3.1. HENKILÖKOHTAISEN AVUN JÄRJESTÄMISEN JA MYÖNTÄMISEN PERUSTEET	8
3.2. HENKILÖKOHTAISEN AVUN PALKKAUS JA KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN	9
4. PÄIVÄTOIMINTA	11
5. ASUNNON MUUTOSTYÖT	11
6. ASUNTOON KUULUVAT VÄLINEET JA LAITTEET	12
HARKINNANVARAISET, KUNNAN MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT	13
7. SOPEUTUMISVALMENNUS	13
8. MUUT AVUSTUKSET	14
9. YLIMÄÄRÄISET VAATETUSKUSTANNUKSET	15
10. YLIMÄÄRÄISET ERITYISRAVINTOKUSTANNUKSET	15

JOHDANTO

Vammaispalvelutoimistossa selvitetään asiakaskohtaisesti vammaispalvelulakiin ja -asetukseen sisältyvien palvelujen ja taloudellisten tukitoimien tarve sekä toteuttaminen. Tavoitteena on asiakkaiden omatoimisuuden ja osallistumismahdollisuuksien turvaaminen.

Vammaispalvelulakiin on 1.9.2009 lisätty säädökset vaikeavammaisille henkilöille järjestettävästä henkilökohtaisesta avusta, joka on kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu. Vammaispalvelulakiin tuli 1.9.2009 lisäksi uutena säädöksenä 3 a § **palvelutarpeen selvittämisestä ja palvelusuunnitelmasta.**

Palvelutarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö tai hänen puolestaan joku muu henkilö on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen. Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat **päätökset** on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään **kolmen kuukauden kuluessa** siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitoimintaa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Vammaispalvelulain mukaisia ns. **subjektiivisia oikeuksia** vaikeavammaisille henkilöille ovat kuljetuspalvelut, palveluasuminen, asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet, päivätoiminta ja henkilökohtainen apu. Muut vammaisille tarkoitetut palvelut ovat **harkinnanvaraisia, kunnan määrärahoihin ja toimintasuunnitelmaan sidottuja.**

Vammaispalvelulain 2 §:n mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Pitkäaikaisuudella katsotaan tarkoitettavan pääasiassa yli vuoden kestoista haittaa. Esimerkiksi akuutteihin tilanteisiin (lonkkamurtumat, tapaturmat), joissa toimintakyvyn arvioidaan olevan alentunut alle vuoden ajan, ei voida vammaispalveluja pääsääntöisesti järjestää.

Palvelutarpeen selvittämisen aloittaminen seitsemän päivän kuluessa toteutetaan ottamalla asiakkaaseen yhteyttä joko kirjeellä tai puhelimitse. Tällöin asiakkaalle annetaan yhteystiedot ajanvarausta varten tai varataan suoraan aika toimisto- tai kotikäynnille. Palvelusuunnitelma pyritään tekemään pääsääntöisesti nuorille tai työikäisille asiakkaille, joiden palvelutarve liittyy esim. henkilökohtaiseen apuun tai palveluasumiseen tai joilla on useampi vammaispalvelulain mukainen palvelu myönnettynä.

Vaikeavammaisuus määritellään toisaalta lääkärin tai terveydenhuoltohenkilöstön toimesta ja toisaalta vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöiden toimesta. Vamma tai sairaus on osoitettava lääkärinlausunnolla, jota käytetään asiakkaan toimintakykyä arvioitaessa ja tehtäessä päätöksiä vammaispalvelulain mukaisista palveluista. Lääkärin arvio painottuu diagnoosien toteamiseen ja näistä seuraavien toiminnallisten rajoitusten kuvaamiseen sekä vammaispalvelulain edellyttämän vamman tai sairauden pysyvyyden arviointiin. Sosiaalityöntekijän arviointi painottuu asiakkaan olosuhteiden selvittämiseen ja kokonaiskuvan kartoittamiseen päätöksenteon perusteeksi. Vammaispalveluja haettaessa asiakkaan tulee toimittaa pääsääntöisesti terveyskeskuslääkärintodistus tai aistivammaisten henkilöiden kohdalla esim. TYKS:n kuulo- tai näönkuntoutuskeskuksen lääkärintodistus.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja saa yhteensä noin 4.900 asiakasta. Suurin osa palveluista on tarkoitettu lähes kaikille ikäryhmille ja monien aikuisikäisten asiakkaiden kohdalla palvelun tarve on elinikäinen (esim. palveluasuminen, henkilökohtainen apu).

Vammaispalveluihin vuosittain varattu määräraha on ollut liian pieni suhteessa kustannustason nousuun ja asiakasmäärän kasvuun. Määrärahaa arvioitaessa ei ole huomioitu riittävästi vammaispalveluiden lainsäädännön muutoksia. Esimerkiksi henkilökohtaisessa avussa asiakasmäärän kasvu ja sovelletun työehtosopimuksen mukana tuomat lisät ja yhtenäistetyt palkanmaksukäytännöt ovat nostaneet palvelun kustannuksia huomattavasti. Alla olevasta taulukosta näkyvät ne palvelut, joiden osalta määrärahaa ei ole ollut riittävästi.

Palvelu	Tilinpäätös 2011	Talousarvio 2012	Tilinpäätös arvio 2012	Talousarvio 2013
Vammaispalvelut yhteensä, josta	12.740.141	11.987.143	13.500.000	12.528.179
Kuljetuspalvelut	5.702.676	5.608.156	5.500.000	5.608.156
Palveluasuminen	3.526.155	3.300.000	4.100.000	3.800.000
Henkilökohtainen apu	2.119.803	1.917.782	2.500.000	1.957.955

Taulukko 1: Vammaispalvelujen menot 2011 – 2012 ja talousarvio 2013

VAIKEAVAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT JA TUKITOIMET

1. KULJETUSPALVELUT

Palvelun laajuus: Asiakkaita palvelujen piirissä on noin 4.500. Kuljetuspalveluihin varattu määräraha on vuonna 2013 yhteensä **5.608.156 €**. Vuonna 2012 kustannukset olivat arviolta noin 5.500.000 €.

Vammaispalvelulain mukaan kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (vammaispalveluasetus 5 §).

Vammaispalvelulain mukaan kuljetuspalveluja on järjestettävä siten, että vaikeavammaisella henkilöllä on mahdollisuus suorittaa välttämättömien työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa (vammaispalveluasetus 6§).

Kuljetuspalvelupäätökset oikeuttavat käyttämään taksia tai invataksia. Tavallinen taksi on aina tilattava taksin tilauskeskuksen kautta, eikä esim. suoraan autosta. Tavallisen taksin voi myös ottaa taksiasemalta, jolloin on varmistettava, että kuljetuspalvelukortti käy ko. taksiin. Asiakkaan on aina säilytettävä kuljetuspalvelukortti itsellään. Invataksikuljetuksista vastaa Länsikeskuksen taksit, jonka tilauskeskuksen kautta invataksi on aina tilattava.

Sosiaalityöntekijä voi tehdä päätöksen tietyn taksin käytöstä (vakiotaksipalvelu) perustellusta syystä, mikäli tietyn kuljettajan tai taksin käyttö on vamman tai sairauden aiheuttaman haitan kannalta perusteltua.

Kuljetuspalvelua myönnetään Turun kaupungin alueen lisäksi Kaarinan (Piikkiö), Raision, Liedon ja Ruskon (Vahto) kunnan alueilla. Säännöllisesti toistuvaan kuljetuspalvelutarpeeseen voidaan erityisistä syistä myöntää matkoja tapauskohtaisesti myös muihin Turun alueen lähikuntiin. Perustellusta syystä yksilöllisen tilanteen mukaan harkiten

myös muissa kuin Turun alueen lähikunnissa tapahtuvaan kulkemiseen voidaan myöntää yksittäisiä matkoja. Lisäksi yksittäisiä matkoja voidaan harkita myönnettäväksi erityisistä syistä (esim. perhejuhlat). Erillismatkoja tulee hakea etukäteen hakemuksella, joka sisältää perustelut matkan tarpeesta. Kuljetuspalvelumatkoja ei myönnetä takautuvasti.

Toisella paikkakunnalla asuville vaikeavammaisille turkulaisille (esim. palvelutalossa, erityishuollon asuntolassa, perhehoidossa oleville) myönnetään kuljetuspalvelua pääsääntöisesti asuinkunnan alueella.

Pysyvässä ympärivuorokautisessa laitoshoidossa olevalle vaikeavammaiselle voidaan järjestää pääsääntöisesti 8 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa säännölliseen omaehtoiseen kulkemiseen, mikäli laitoksen taholta järjestettyjä kuljetuksia ei voida pitää riittävinä.

Vammaispalveluna voidaan järjestää kuljetuspalvelua joko päätoimiseen työhön tai opiskeluun. Työmatkat tarkoittavat matkoja kodin ja työpaikan välillä. Työpäivän aikaiset matkat ja asiakaskäynnit kuuluvat työnantajan järjestämismääräyksiin.

Mikäli vaikeavammaiselle henkilölle on myönnetty vammaispalvelulain mukaista autoavustusta, autoon kuuluvia välineitä tai laitteita, autoveronpalautusta tai kansaneläkelaitoksen elinkeinoapuna avustusta autoon, otetaan nämä etuudet kuljetuspalvelutarvetta vähentävänä huomioon ja vaikeavammaiselle henkilölle myönnetään harkinnanvaraisesti, yksilölliset tarpeet huomioon ottaen kuljetuspalvelua, kuitenkin enintään 10 (ei pysty itse ajamaan autoa) tai 6 (pystyy itse ajamaan autoa) yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Työ- tai opiskelumatkoja ei em. tapauksissa myönnetä kuin erityisen painavista syistä (esim. sääolosuhteet vaikeuttavat kohtuuttomasti oman auton käyttöä) tai kun auto ei ole käytettävissä esim. huollon tai korjauksen aikana. Kohtuulliseksi matkojen määräksi em. tilanteiden varalta on katsottu enintään 6 yhdensuuntaista matkaa talvikukautta kohden (marras- maaliskuu).

Turussa liikennöivät linja-autot ovat pääosin matalalattiaisia ja myös apuvälineillä liikkuvien henkilöiden käyttöön tarkoitettuja. Vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen 4.500 asiakkaasta puolet on yli 75 -vuotiaita. Ikääntymisestä aiheutuva toimintakyvyn aleneminen ei edellytä ensisijaisesti vaikeavammaisten kuljetuspalvelujen myöntämistä.

Mikäli hakija pystyy käyttämään matalalattialinja-autoja ja/tai palvelulinjastoa, voidaan vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua myöntää vain erityisen painavista syistä. Kuljetuspalvelun myöntämisen perusteeksi ei riitä se, että asiakas ei ole käyttänyt linja-autoa tai hän ei uskalla kokeilla linja-auton käyttöä. Asiakkaat, joiden toimintakyvyn aleneminen johtuu ikääntymisestä, ohjataan hakemaan sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua.

Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua myönnetään henkilölle, joka ei ole oikeutettu vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun, mutta jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa julkisilla kulkuvälineillä. Peruspalvelulautakunta on 26.10.2011 § 294 hyväksynyt sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetuspalvelun toimintasuunnitelman erikseen varatun määrärahan puitteissa.

Korvaukset

Maksuasetuksen mukaan vaikeavammaisten kuljetuspalveluista voidaan periä enintään paikkakunnalla käytettävissä olevan julkisen liikenteen maksua vastaava maksu tai muu siihen verrattavissa oleva kohtuullinen maksu.

Kuljetuspalvelujen omavastuuosuudet peritään seuraavasti:

Vapaa-ajanmatkoista peritään Turun alueen joukkoliikenteen mukainen kertamaksu/yhdensuuntainen matka. Kaarina (Piikkiö), Lietoon, Raisioon ja Ruskoon (Vahto) ulottuvista matkoista peritään omavastuuosuutena joukkoliikenteen mukaisen tariffin mukainen kertamaksu/yhdensuuntainen matka. Muihin lähikuntiin ulottuvista matkoista peritään kulloinkin voimassa oleva julkisen liikenteen maksua vastaava maksu. Turun ulkopuolelle suuntautuvien matkojen omavastuuosuus määräytyy Matkahuollon kilometrimääriin perustuvan maksutaulukon mukaan (6 – 50 km 3,30 – 10,10 euroa/matka).

Työ- ja opiskelumatkoista peritään yhteistariffin kuukausikortin hintaan suhteutettu kappalehintaa (laskuperuste 21 työpäivää/kk) tai Kelan opiskelumatkojen omavastuun mukainen maksu (28/43 €/kk).

Toimenpiteet vuonna 2013 - 2014:

- 1) Kuljetuspalvelujen yhteistyöryhmä (perusterveydenhuolto, lääkinnällinen kuntoutus, vammaispalvelut) jatkaa toimintaansa ja terveyskeskuslääkäreiden kanssa tehdään edelleen tiivistä yhteistyötä kuljetuspalveluiden kriteereiden osalta.**
- 2) Matalalattialinja-autojen käyttöön liittyvien rollaattorikoulujen pitämistä jatketaan yhdessä lääkinnällisen kuntoutuksen kanssa.**
- 3) Läkinnällisen kuntoutuksen fysio- ja toimintaterapeuttien kanssa jatketaan vuonna 2010 kokeiluna aloitettua yhteistyötä tilanteissa, joissa asiakkaan toimintakyvystä tarvitaan tarkempaa selvitystä.**
- 4) Kutsuohjatun palveluliikenteen kehittämistä Turussa suunnitellaan yhteistyössä joukkoliikennetoimen kanssa. Kutsuohjatulla palveluliikenteellä voidaan pitkällä tähtäimellä merkittävästi vähentää yksilöllistä kuljetuspalvelutarvetta. Palvelulinjastoihin tarvittaisiin avustajia vuonna 2011 - 2012 toteutetun kokeilujakson perusteella.**

Kuljetuspalveluun liittyvän saattajapalvelun piirissä on noin 10 henkilöä. Palvelu myönnetään hakemuksesta vaikeavammaiselle, joka tarvitsee toisen henkilön apua niin paljon, että taksin tai invataksin kuljettajan apu ei riitä tai jos saattajapalveluun voidaan käyttää joukkoliikennevälineitä tai saattaminen voi tapahtua ilman ajoneuvoa. Saattajapalvelua myönnetään korkeintaan 20 h/kk.

Henkilö, jolle on myönnetty saattajapalvelua, hankkii itse saattajan. Saattajalle maksetaan palkkiota, joka on tällä hetkellä 9,70 €/tunti. Palkkiota korotetaan kuntasektorin palkkakehityksen mukaisesti. Saattajan matkaa saatettavan luokse ja kotiin ei korvata. Lähiomaiselle tai samassa taloudessa asuvalle henkilölle ei korvata saattajakustannuksia.

Mikäli saattajapalvelua tarvitseva henkilö on oikeutettu myös henkilökohtaiseen apuun, järjestetään saattajapalvelut pääsääntöisesti osana henkilökohtaista apua.

2. PALVELUASUMINEN

Palvelun laajuus: Asiakkaita palvelujen piirissä on noin 170, joista palveluasumisyksiköissä 105 ja omassa kodissa 65. Palveluasumiseen on vuodelle 2013 varattu määrärahaa **3.800.000 €** (sisältää asumisvalmennuksen 10.000 €). Vuoden 2012 kustannukset olivat arviolta noin 4,3 miljoonaa euroa.

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoritumisessa jatkuvaluontoisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti

(Vammaispalveluasetus 11 §). Kunnalla ei ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen, jos vaikeavammaisen riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (Vammaispalvelulaki 8 §). Palveluasumiseen kuuluu asunto, sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiseksi.

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen on kilpailutettu ja palveluntuottajien kanssa on tehty puitesopimukset ajalle 1.1.2012 – 31.12.2016. Asiakkaan yksilöllisen avun tarpeen perusteella myös muiden palveluntuottajien käyttäminen palveluasumisen järjestämiseksi on mahdollista, mikäli tähän on asiakkaan yksilöllisestä tilanteesta johtuvat erityiset perustelut. Suorahankinta edellyttää sosiaali- ja terveyslautakunnan päätöstä.

Palveluasuminen voidaan toteuttaa järjestöjen tai yksityisten palveluntuottajien ylläpitämissä palvelutaloissa tai kaupungin omissa palvelutaloissa. Palveluasumista voidaan järjestää myös henkilön omassa asunnossa esim. henkilökohtaisen avustajan, omaishoidon tuen, kotihoidon ja asunnon muutostöiden avulla. Mikäli palveluasuminen onnistuu kotona em. palveluiden turvin, on tämä ensisijainen tapa palveluasumisen järjestämiselle.

Palveluasumisessa asiakas vastaa itse ravintomenoista, vuokrasta, kodin puhtaudesta, henkilökohtaisesta hygieniasta aiheutuvista menoista sekä muista tavanomaisista henkilökohtaisista kuluista. Palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat vaikeavammaiselle henkilölle maksuttomia (vammaispalvelulaki 14 §). Maksuttomia palveluja voivat olla esimerkiksi kotihoito, siihen sisältyvä kotisairaanhoidon ja osa kotihoidon tukipalveluista (esim. turvapuhelinpalvelut).

Ikääntyvien henkilöiden kohdalla palveluasumisen tarvetta arvioitaessa pyritään erottamaan vaikeavammaisuus tavanomaisesta ikääntymiseen liittyvästä palvelutarpeesta. Palvelutarve päivittäistoimiin liittyen saattaa olla myös iäkkäällä henkilöllä runsasta, jatkuvaluontoista ja vuorokauden eri aikoina tapahtuvaa, mutta kysymyksessä ei kuitenkaan voida katsoa olevan vaikeavammaisuudesta johtuva tilanne. Ikääntyville henkilöille, joiden toimintakyky alenee mm. ikääntymiseen liittyvän sairastumisen myötä, järjestetään palveluasumista muun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön nojalla.

Toimenpiteet vuonna 2013 - 2014:

- 1) Tavoitteena on palveluasumisen laatuun ja sisältöön liittyvien asioiden kehittäminen asiakaslähtöisesti yhdessä palveluntuottajien kanssa.
- 2) Paljon apua tarvitsevien vaikeavammaisten henkilöiden asumisyksikön käynnistäminen yhdessä palveluntuottajan kanssa.

3. HENKILÖKOHTAINEN APU

Palvelun laajuus: Henkilökohtainen apu -palvelun piirissä on noin 380 asiakasta. Henkilökohtaiseen apuun on vuodelle 2013 varattu määrärahaa 1.960.000 euroa. Vuonna 2012 kustannukset olivat arviolta noin 2.500.000 €.

Vammaispalvelulain 8 §:n mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vammaispalvelulain 8c §:n mukaan henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella:

- 1) päivittäisissä toimissa;
- 2) työssä ja opiskelussa;
- 3) harrastuksissa;
- 4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa; tai
- 5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan 1 momentissa tarkoitettuja toimia suorittaessaan. Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määrätellä avun sisältö ja toteutustapa.

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen 1 momentissa tarkoitetuista toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai vuorovaikutuksen ylläpitämiseen henkilökohtaista apua on järjestettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avun tarvetta. Tuntimäärä em. toimiin liittyen voi olla myös 30 tuntia pienempi, jos se riittää turvaamaan välttämättömän avun tarpeen. Vaikeavammaisen henkilön oma käsitys avun tarpeen määrästä tulee tällöin erityisesti ottaa huomioon. Tuntimäärää mitoitettaessa otetaan huomioon palvelusuunnitelmassa määritelty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Henkilökohtaisen avun järjestämistavoista päätettäessä kunnan on otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä palvelusuunnitelmassa määritelty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan (Vammaispalvelulaki 8 d§).

Turun kaupunki järjestää henkilökohtaista apua pääasiassa seuraavilla tavoilla:

- a) **Henkilökohtainen avustaja -palvelun avulla**, jolloin vaikeavammaisen henkilö palkkaa itse henkilökohtaisen avustajan ja toimii itse työnantajana (avustaja on työsuhteessa vaikeavammaiseen henkilöön).

Vaikeavammaisen henkilön työnantajuutta on mahdollista tukea mm. järjestämällä apua palkanmaksuun liittyviin tehtäviin ja työsopimuksen laatimiseen sekä erityistilanteissa järjestämällä vaikeavammaiselle henkilölle laajempaa tukea Avustajakeskuksen tuetun työnantajuuden palvelun avulla.

Erityisissä poikkeustilanteissa henkilökohtaista apua voidaan järjestää määräaikaista yksityisen palvelutuottajan toteuttamana.

- b) **Avustajapalvelun avulla** tilanteessa, jossa henkilökohtaisen avun tarve on pääsääntöisesti enintään 40 tuntia kuukaudessa. Avustajapalvelua on myönnetty ensisijaisesti kodin ulkopuoliseen asiointiin, harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan. Avustajapalvelu on ensisijainen palvelumuoto pienissä avustajatuntimäärissä. Vammaispalvelut

huolehtii avustajapalvelusta koituvista sivukuluista (sosiaaliturva-, työeläke- ja tapaturmamaksu) sekä palkkion maksusta avustajalle kuukausittain toimitettavan tuntilistan perusteella. Avustajapalvelu perustuu toimeksiantotehtävään eikä siinä synny varsinaista työsuhdetta vaikeavammaisen henkilön ja avustajan välille.

3.1. HENKILÖKOHTAISEN AVUN JÄRJESTÄMISEN JA MYÖNTÄMISEN PERUSTEET

Vaikeavammaisena henkilönä pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua päivittäisissä toimissaan kotona, kodin ulkopuolella tai vapaa-ajalla. Henkilökohtaisen avun päätöksen tulee perustua siihen, tarvitseeko vammaisen henkilö välttämättä avustajan selviytyäkseen kyseisestä toiminnasta. Tällöin huomioidaan hakijan vamman aiheuttamat rajoitukset ja siitä aiheutuvien tukitoimien tarpeet.

Toistuvalla ja välttämättömällä avun tarpeella tarkoitetaan sekä määrällisesti runsasta, jatkuvaluonteista ja vuorokauden eri aikoina ilmenevää että myös määrällisesti vähäisempää, mutta kuitenkin toistuvasti ilmenevää välttämätöntä avun tarvetta.

Henkilökohtaisen avun tarvetta arvioitaessa **päivittäisillä toimilla** tarkoitetaan niitä toimintoja, joita ihmiset elämässään tekevät joko joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin toistuvasti tietyin aikaväleihin. Päivittäisiä toimia ovat esimerkiksi liikkuminen, pukeutuminen, henkilökohtaisen hygienian hoito, vaate- ja ruokahuolto, kodin siisteydestä huolehtiminen, asiointi ja vaikeavammaisen henkilön huollossaan tai hoidossaan olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen. **Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen** tarkoittaa mahdollisuutta tavata ystäviä, sukulaisia ja muita ihmisiä. Henkilökohtaista apua voidaan myöntää myös kodin ulkopuolisiin toimintoihin, kuten esimerkiksi **harrastuksiin ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen**. Henkilö voi esimerkiksi selvittää ilman ulkopuolista apua tutussa ympäristössä, mutta tarvita toisen henkilön apua välttämättä ja toistuvasti kodin ulkopuolella toimiessa.

Työssäkäyntiin ja opiskeluun henkilökohtaista apua voidaan myöntää, kun avustaja mahdollistaa em. toimista suoriutumista. Opiskelun pitää tähdätä tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tai vahvistaa ammattitaitoa sekä parantaa mahdollisuuksia työllistyä. Muunlainen opiskelu katsotaan harrastukseksi. Työ voi perustua työsuhteeseen tai yritystoimintaan.

Tehtäessä päätöstä henkilökohtaisesta avusta huomioidaan hakijan saamat muut mahdolliset ensisijaiset etuudet, tukitoimet ja palvelut. Henkilökohtaisella avulla voidaan kuitenkin täydentää niitä. Mikäli esimerkiksi henkilökohtaisen avun edellytys omaishoitotilanteessa täyttyy, on palveluiden (henkilökohtainen apu ja omaishoidontuki) myöntäminen samanaikaisesti mahdollista. Avuntarpeen ollessa erittäin runsasta, voidaan pääsääntöisesti myöntää omaishoidontuen II palkkioluokka ja enintään 20 h/viikko henkilökohtaista apua tai I palkkioluokka ja enintään 30 h/viikko henkilökohtaista apua. Määrä harkitaan aina yksilöllisen tilanteen mukaan. Omaishoidontukeen ei katsota sisältyvän omaishoidettavan avustamisen kodin ulkopuolella vapaa-ajalla tai asioinneilla. Avun tarpeen kohdistuessa em. toimiin, voidaan omaishoitotilanteissa arvioida hakijan yksilöllistä tarvetta henkilökohtaiselle avulle.

Vaikeavammaiselle lapselle henkilökohtaista apua voidaan myöntää tilanteissa, joissa lapsi muutoin, jos hänellä ei olisi vammaa tai sairautta, kykenisi toimimaan ikätasonsa mukaisesti itsenäisesti. Ensisijassa lasten kohdalla kyse on kodin ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan osallistumisesta ja siihen myönnettävästä henkilökohtaisesta avusta.

Ikääntyville henkilöille, joiden toimintakyky on alentunut ikääntymisen seurauksena, palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella.

Henkilökohtaisen avun käyttö edellyttää vaikeavammaiselta henkilöltä kykyä tehdä omaan elämään liittyviä päätöksiä ja kykyä johtaa /ohjata tilannetta ja toimintaa, jossa avustaja työskentelee ja saa ohjeensa vaikeavammaiselta henkilöltä. Avun tarpeen määrittely ei voi täysin perustua toisen henkilön, esim. omaisten tai läheisten esittämiin näkemyksiin.

Henkilökohtaisen avustajan työ ei voi olla sairaanhoitoa eikä hoito- ja hoivatyötä. Avun tarpeen perustuessa pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan ei henkilökohtaista apua myönnetä. Tällöin kyseeseen tulevat ensisijaisesti kotihoito, omaishoidon tuki, kehitysvammahuollon erityispalvelut tai muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Terveystyö- ja sairaanhoidollisista palveluista vastaa kotihoito. Henkilökohtaista apua ei myönnetä pääsääntöisesti silloin, kun avun tarve kohdistuu toiminnanohjaukseen.

Vaikeavammaisen henkilön omainen tai läheinen ei voi toimia palkattuna henkilökohtaisena avustajana tai avustajana, ellei sitä ole erittäin painavasta syystä pidettävä avustettavan edun mukaisena, ja ellei avustamiseen ole vaikeavammaisen henkilön vammasta tai sairaudesta johtuvaa erityistä perustetta. Rajaus on tarpeellinen, jotta vaikeavammaisen henkilön aktiivinen toimintakyky, oma tahto ja itsemääräämisoikeus toteutuisivat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti palkatun henkilökohtaisen avun turvin. Omaisella tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön puolisoa, sisarusia, lapsia, vanhempia tai isovanhempia. Läheinen on henkilö, joka asuu samassa taloudessa vaikeavammaisen henkilön kanssa (esim. avopuoliso) tai on muutoin lähiyhteisöön kuuluvana jatkuvasti kanssakäymisessä vaikeavammaisen henkilön kanssa arjen eri tilanteissa. Avustajana toimivan henkilön tulee olla täysi-ikäinen.

3.2. HENKILÖKOHTAISEN AVUN PALKKAUS JA KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN

Henkilökohtainen avustaja -palvelu ja siihen liittyvä avustaminen perustuvat vaikeavammaisen henkilön ja hänen avustajansa väliseen työsopimukseen. Työsopimuksessa tulee määritellä pääsääntöiset henkilökohtaisen avustajan tehtävät vaikeavammaisen henkilön yksilöllisen avun tarpeen mukaisesti. Kirjallisesta työsopimuksesta tulee toimittaa kopio vammaispalvelutoimistoon.

Mikäli avustettava joutuu ennalta arvaamattomaan sairaala- tai laitoshoitoon, maksetaan avustajalle korvausta enintään kahdelta viikolta. Mikäli keskeytys on avustettavan tiedossa etukäteen (esim. laituskuntoutusjakso), ei korvausta suoriteta, vaan avustaja tulee avustettavan toimesta lomauttaa noudattaen 14 päivän ilmoitusaikaa.

Avustajan sairastuessa ohjeistetaan ensisijaisesti etsimään henkilökohtaiselle avustajalle sijainen. Mikäli henkilökohtaiselle avustajalle ei saada sijaista avustajan sairastuttua äkillisesti tulee ensisijaisesti kysyä apua omalta kotihoitoalueelta. Henkilökohtaista apua on mahdollista järjestää myös hankkimalla palveluita yksityiseltä palvelujen tuottajilta, joilla on ammattitaitoa vaikeavammaisten henkilöiden avustamiseen. Yksityisen palveluntuottajan käytöstä tulee sopia erikseen vammaispalvelutoimiston sosiaaliohjeiden kanssa.

Erityistilanteissa voidaan asiakaskohtaisesti käyttää Avustajakeskuksen akuutin sijaisvälityksen palvelua, mikäli vaikeavammaisella henkilöllä on runsas henkilökohtaisen avun tarve päivittäisiin toimiin liittyen tai muutoin tilanne, jossa avun saanti päivittäin on ehdottoman välttämätöntä.

Henkilökohtaisen avustajan palkka on 10,18 euroa tunti (1.5.2012 alkaen). Vuoden 2012 alusta alkaen palkankorotukset ovat määräytyneet henkilökohtaisia avustajia koskevan valtakunnallisen työehtosopimuksen mukaisesti. Avustajapalvelussa tuntikorvaus on 9,70 euroa/tunti. Avustajapalvelun tuntikorvausta korotetaan kuntasektorin palkkakehityksen mukaisesti.

Heta – henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto ry ja Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry ovat solmineet henkilökohtaisia avustajia koskevan valtakunnallisen työehtosopimuksen. Henkilökohtaisen avustajan kustannuksia voidaan korvata 1.5.2012 – 31.5.2014 voimassa olevan työehtosopimuksen mukaan seuraavasti:

- Hetan jäsen- tai vuosimaksuja ei korvata. Avustajan kustannukset korvataan työehtosopimuksen mukaisin ehdoin riippumatta siitä, onko työnantaja liittynyt Hetan jäseneksi.
- Lomarahnan maksamisesta aiheutuvat kustannukset voidaan korvata työehtosopimuksen mukaan. Lisäksi suoritetaan työnantajalle tulevat lakisääteiset maksut ja työterveyshuoltoon liittyvät lakisääteiset kustannukset (esim. työhöntulotarkastus). Kaupunki ei korvaa pakollisten vakuutusten laiminlyönnistä aiheutuvia maksuja. Henkilökohtaiseen avustajaan liittyvien lakisääteisten maksujen lisäksi voidaan korvata suorittaa myös muista kohtuullisista avustajasta aiheutuvista välttämättömistä kuluista, kuten
  - työnantajalle aiheutuneet kustannukset, jotka ovat syntyneet avustajatoiminnasta ja ovat ehdottoman tarpeellisia, esim. työnantajan koulutukseen ja avustajien rekrytointiin liittyvät kustannukset. Kustannukset korvataan tosittien perusteella, edullisimman vaihtoehdon mukaan erillisestä hakemuksesta.
  - ryhmähenkivakuutuksesta aiheutuvat kulut, jotka ovat korkeintaan 15 €/vuosi/avustaja.
- Avustajan työajan tulee pysyä henkilökohtaisen avun päätöksen mukaisen tuntimäärän puitteissa.
- Työaikakorvaukset:
  - Ylityöstä ei pääsääntöisesti suoriteta korvausta.
  - Lisätyökorvauksen (arkipyhiin liittyvä) edellyttämiä työtunteja saa teettää vain välttämättömiin toimintoihin.
  - Iltta-, lauantai- ja sunnuntaityökorvauksista tulee tehdä kirjallinen hakemus perusteluineen sosiaalitoimikijälle etukäteen. Tuntimäärä tulee arvioida keskimääräisen tarpeen mukaan viikossa tai kuukaudessa. Ko. työaikakorvauksia voidaan maksaa välttämättömiin päivittäistöimiin liittyen vaikeavammaisen henkilön esittämän tarpeen ja perustelujen mukaan esim. työhön, harrastuksiin tai muihin vapaa-ajan toimintoihin.
- Mahdollisesta avustajan matkakustannusten korvaamisesta tulee tehdä etukäteen erillinen hakemus sosiaalitoimikijälle. Matkakustannuksia voivat olla työ- tai opiskelumatkoihin liittyvät avustajasta aiheutuvat kustannukset, joita työnantaja tai oppilaitos ei korvaa. Avustajan matkakustannusten osalta tulee ensisijaisesti selvittää, pääseekö avustaja maksutta (joukkoliikenne) tai korvaako joku muu taho avustajan kustannukset. Avustajasta aiheutuvia matkakustannuksia voidaan korvata edullisimman vaihtoehdon mukaan.

Toimenpiteet vuonna 2013 - 2014:

Henkilökohtaisen avun myöntämiskriteereitä ja järjestämistapoja sekä valtakunnallisen työehtosopimuksen vaikutuksia vertaillaan ja seurataan yhdessä muiden suurten kaupunkien kanssa.

4. PÄIVÄTOIMINTA

Palvelun laajuus: Asiakkaita palvelun piirissä on noin 20. Päivätoimintaan on vuodelle 2013 varattu määrärahaa 70.000 €.

Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työkyvyttöä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin (Vammaispalvelulaki 8 b §).

Vaikeavammaisille henkilöille järjestettävän päivätoiminnan on tuettava itsenäisessä elämässä selviytymistä ja sen avulla on edistettävä sosiaalista vuorovaikutusta. Päivätoiminta voi sisältää esim. ruoanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovaa toimintaa sekä sosiaalisten taitojen harjaannuttamista. Päivätoimintaa on järjestettävä muualla kuin asiakkaan omassa kodissa. Tavoitteena on lisätä vaikeavammaisen henkilön kontakteja asunnon ulkopuolella ja edistää kanssakäymistä muiden kanssa. Päivätoimintaa voidaan kuitenkin järjestää esim. palveluasumisyksikön erillisissä tiloissa.

Päivätoimintaa järjestetään mahdollisuuksien mukaan siten, että asiakas voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos hän kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti. Päivätoimintaa voidaan järjestää harvemmin myös silloin, jos siihen on muu asiakkaasta johtuva syy.

Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa järjestää Turussa tällä hetkellä Invalidiliiton Asumispalvelut Oy sekä Kuurojen Palvelusäätiön Palvelukeskus Salmela.

5. ASUNNON MUUTOSTYÖT

Palvelun laajuus: Asiakkaita palvelujen piirissä on vuosittain noin 80. Asunnon muutostöihin on vuodelle 2013 varattu määrärahaa 120.000 €.

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. (Vammaispalvelulaki 9§). Vammaispalvelulain mukaiset välttämättömät asunnon muutostyöt on tarkoitettu vaikeavammaiselle henkilölle, jolle sairauden tai vamman vuoksi liikkuminen ja omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa erityisiä vaikeuksia. Asunnon muutostyöt korvataan ainoastaan, mikäli ne mahdollistavat asiakkaan omatoimista suoriutumista päivittäisistä toiminnoista.

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat esim. ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, pesuhuoneen muutostyöt (esim. suihkutilan rakentaminen), keittiön muutostyöt sekä valaistuksen muutostyöt. Muutostöihin tarvitaan aina taloyhtiön kirjallinen lupa ja vuokralla asuvalta myös vuokranantajan lupa. Mikäli muutostyöt edellyttävät rakennus- tai toimenpidelupaa, on asiakkaan hankittava lupa ennen muutostöiden aloittamista.

Vakituksessa asunnon välttämättömien muutostöiden suunnittelu ja arviointi edellyttää, että asiakas hakee asunnon muutostöitä ennen töiden aloittamista. Toimintaterapeutti/ fysioterapeutti/ kuntoutusohjaaja, rakennusalan asiantuntija ja sosiaalityöntekijä arvioivat muutostöiden välttämättömyyden, sekä kohtuulliset kustannukset.

Jos vakituinen asunto on vanha ja kunnoltaan huono harkitaan kustannusten kohtuullisuus ja muutostöiden välttämättömyys tapauskohtaisesti. Asunnon perusparannustöihin ei voi saada vammaispalvelulain mukaan korvausta.

Muutosta ja asunnon vaihdosta aiheutuvat asunnon muutostyökustannukset voidaan korvata ainoastaan, mikäli muuttamisen tarpeet johtuvat pääasiassa henkilön vammaista tai sairaudesta.

Asunnon muutostyöt suorittaa Turun kaupungin työkeskus. Mikäli työkeskus ei pysty muutostöitä suorittamaan (esim. sähkö- ja lvi-työt), pyydetään tarjoukset tapauskohtaisesti kaupungin kilpailuttamilta ko. alan yrityksiltä.

Toimenpiteet vuonna 2013 - 2014:

Asunnon muutostöiden toteuttamisessa tehdään edelleen tiivistä yhteistyötä kaupungin työkeskuksen kanssa.

6. ASUNTOON KUULUVAT VÄLINEET JA LAITTEET

Palvelun laajuus: Asiakkaita palvelujen piirissä on vuosittain noin 250. Asuntoon kuului välineisiin ja laitteisiin on vuodelle 2013 varattu määrärahaa 152.000 €.

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammaista tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. (Vammaispalvelulaki 9§).

Yleisimpiä korvattavia välineitä ja laitteita ovat esim. kiinteästi huoneistoon asennettavat nostolaitteet, porrashissi, sähköiset ovenavausjärjestelmät sekä optiset hälytinjärjestelmät. Välineet ja laitteet sekä niiden asennustyöt korvataan kokonaan kohtuuhintaisena vaikeavammaiselle henkilölle. Hissit, isommat luiskat, ovenavausjärjestelmät ja vaikeasti kuulovammaisille asennettavat hälytinjärjestelmät myönnetään asiakkaan käyttöön.

Laitteiden ja välineiden tarpeesta ja soveltuvuudesta pyydetään tarvittaessa asiantuntijalausuntoja. Vaativat laitteiden asennustyöt (mm. hissien ja katonostimien asennus) ja käyttöön soveltuvimman laitteen valitseminen edellyttävät erityisasiantuntijoiden osamista.

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden määrärahoista suoritetaan mm:

- Sähköiset ovenavausjärjestelmät
- Hissien ja katonostinten hankinta-, asennus- ja huoltokustannukset.
- Optiset hälytinjärjestelmät. Hälytinjärjestelmä voi sisältää mm. ovi- ja puhelinjärjestelmän sekä palovaroittimen. 1.1.2010 voimaan tulleen sisäasiainministeriön asetuksen mukaan asunnon jokaisen kerroksen tai tason alkavaa 60 neliötä kohden on oltava vähintään yksi palovaroitin. Optisten hälytinjärjestelmien asennuksiin, korjauksiin ja siirtoihin liittyvät kustannukset korvataan kokonaan.

Kuulovammaisten henkilöiden tekstipuhelimien vuokrakustannuksia ei pääsääntöisesti myönnetä uusille asiakkaille. Asiakkailla käytössä oleva tekstipuhelinohjelma (Rosa) toimii tietokoneen avulla. Koska tietokoneiden käyttötarkoituksia on monia ja hankintahinnat ovat nykyisin kohtuullisia, tietokoneita voidaan pitää sellaisina tavanomaisina kodinkoneina, joita ihmisillä on yleisesti käytössä Matka-

puhelimissa ja tietokoneissa käytettävät kommunikaatiokanavat ovat kehittyneet siten, että viittomakielisten viestien lähettäminen on mahdollista esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona, multimediaviestinä tai tietokoneiden laajakaistayhteyden ja web-kameran välityksellä. Netissä toimii tekstipuhelupalvelun internetpalvelu (Protone), jonka kautta kuulovammaisen tai puhevammaisen henkilö voi ottaa yhteyttä Tekstipuhelupalveluun ilman erillistä tekstipuhelinlaitetta.

Toimenpiteet vuonna 2013 - 2014:

- 1) Kuulovammaisten apuvälineiden hankinta toteutetaan TYKS:n apuvälinekeskuksen tekemän kilpailutuksen mukaisesti.
- 2) Kuulovammaisten henkilöiden voimassaolevat tekstipuhelinpäätökset (115) käydään läpi ja päätökset lakkautetaan vuoden 2013 aikana.

HARKINNANVARAISET, KUNNAN MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT

Kunta järjestää muut vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet toimintasuunnitelman ja toimintaan varattujen määrärahojen puitteissa. **Harkinnanvaraisia palveluja ja tukitoimia voidaan myöntää vain erityisen painavista syistä.**

7. SOPEUTUMISVALMENNUS

Vammaispalvelulain mukainen sopeutumisvalmennus on tarkoitettu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseen.

Yksilöllisen sopeutumisvalmennuksen muotoja voivat olla esim.

- o viittomakielen opetus; pääsääntöisesti enintään 100 tuntia/perhe
- o tukiviittomien opetus; pääsääntöisesti enintään 60 tuntia/perhe
- o Bliss-kielen opetus tai kurssi, silloin kun sitä ei ensisijaisesti korvata muualta ja silloin kun se on ainoa kommunikaatiotapa
- o näkövammaiselle liikkumistaidon ohjaus
- o asumisvalmennus vaikeavammaisille nuorille
- o asumiskokeilut vastavammautuneille henkilöille

Viittomakielen ja tukiviittomien opetusta annetaan perheille, joissa pienellä lapsella on kielellisen kehityksen viivästymä ja joissa vanhemmat ovat motivoituneet käyttämään tukiviittomia. Tukiviittomien opetus toteutetaan mahdollisuuksien mukaan ensisijaisesti ryhmäopetuksena, jota järjestää Aivoliitto. Opetukseen voi osallistua 5 - 8 perhettä kerrallaan. Ryhmäopetuksen hinta on tällä hetkellä 620 €/perhe (20 h) ja se sisältää mm. perheille jaettavan materiaalin.

Kotona tapahtuvaa perheopetusta voidaan myöntää perhetilanteen mukaan vain perustelluista syistä. Viittomakielen ja tukiviittomien perheopetuksen kustannukset muodostuvat opettajan palkasta ja opetukseen käytettävästä kohtuuhintaisesta materiaalista (korkeintaan 60 €). Opettajille maksetaan kansalais- ja työväenopistojen tuntiohjaajien palkkioperusteiden mukainen tuntipalkka. Tuntipalkka vaihtelee 24,29 – 26,96 € välillä riippuen opettajan koulutuksesta.

Näkövammaisten liikkumistaidon ohjaajille suoritettava palkkio perustuu Näkövammaisten liikkumistaidon ohjaajat -nimisen yhdistyksen suositukseen. Liikkumistaidon ohjauksesta maksetaan n. 55 €/60 min ja 27,50 € kotikäyntinä/käyntikerta/asiakas.

Vaikeavammaisille lapsille, nuorille ja aikuisille järjestetään tilapäishoitoa tarpeen mukaan mm. perhehoidossa, Koskikodissa ja Invalidiliiton Asumispalvelut Oy Turun Validia- palveluissa. Erityisistä syistä voidaan tarvittaessa järjestää tilapäistä hoitoa myös kotiin.

Sopeutumisvalmennuksena voidaan myöntää harkinnanvaraista henkilökohtaista apua henkilöille, jotka toimintakyvyltään ovat vaikeavammaisia, mutta joilla ei välttämättä ole voimavaroja määritellä avun sisältöä ja toteutustapaa.

Harkinnanvaraista henkilökohtaista apua voidaan myöntää määrääjäksi tilanteissa, jossa vaikeavammaisen henkilön palveluita ei pystytä muulla tavoin järjestämään (esim. aivovammaiset asiakkaat, erityistä tukea tarvitsevien nuorten valmentavat/ammattilliset opinnot). Työnantajalle kuuluvista tehtävistä vastaa tällöin joku muu taho kuin avustettava itse. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa myös avustajapalveluna. Asiakkaalle tehdään päätös vammaispalvelulain mukaisena sopeutumisvalmennuksena, jonka kustannukset maksetaan henkilökohtaisen avun määrärahasta. Harkinnanvaraisen henkilökohtaisen avun asiakkaita on noin 5 – 10 asiakasta/vuosi.

8. MUUT AVUSTUKSET

Vuodelle 2013 on määrärahaa varattu 34.500 €.

Yksilöllisesti harkittuihin taloudellisiin tukitoimiin ja palveluihin voidaan erityisistä syistä myöntää avustusta, mikäli ko. toimenpiteet tai palvelut olennaisesti edistävät vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista ja vähentävät huomattavasti muiden palvelujen tarvetta, esimerkiksi:

Autoon liittyviä apuvälineitä ja autoavustusta myönnetään harkinnanvaraisesti ensisijaisesti nuorelle ja työikäiselle vaikeavammaiselle henkilölle tai tilanteeseen, jossa auto on tarpeellinen tukemaan vaikeasti liikuntavammaisen, sähköpyörätuolilla liikkuvan lapsen jokapäiväistä kuljettamista. Auton käytön tulee olla tilanteessa välttämätöntä jokapäiväiseen liikkumiseen ja kuljettamiseen liittyvien tarpeiden perusteella eikä julkisten kulkuneuvojen käyttö ole asiakkaalle mahdollista vaikeavammaisuuden perusteella.

Autoavustuksen myöntämisen edellytyksenä on hakijan vaikeavammaisuus, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut oman auton tarpeesta. Autoavustus myönnetään yleensä vain kerran ja vammautumisen jälkeen tapahtuvaan ensimmäisen auton hankintaan. Autoavustusta pyritään kohdentamaan mahdollisimman monelle sitä tarvitsevalle, mistä syystä autoavustuksen enimmäismäärä on 3000 euroa. Määrä voi olla myös tätä vähäisempi, mutta kuitenkin enimmillään puolet auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista. Autoavustusta myönnettäessä vähennyksinä otetaan huomioon autoveronpalautus, vanhasta autosta saatava hyvitys ja muu mahdollinen tuki.

Autoon kuuluvat välineet ja laitteet tarkoittavat esim. käsihallintalaitteiden asennusta tai autoon tehtäviä vamman edellyttämiä välttämättömiä muutostöitä. Em. laitteiden siirto- ja kulkukustannukset tai uusien laitteiden kustannukset myönnetään pääsääntöisesti vain, mikäli auton vaihto on vamman aiheuttaman haitan lisääntymisen vuoksi välttämätöntä.

Muihin liikkumisvälineisiin voidaan myöntää puolet hankintakustannuksista, mikäli voidaan katsoa, että se oleellisesti helpottaa vaikeavammaisen henkilön liikkumista.

Harrastus- ja vapaa-ajan välineisiin voidaan korvata vamman vaatimat kohtuulliset muutostyöt.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tarvittavien **välineiden, koneiden ja laitteiden** hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet (Vammaispalvelulaki 9§).

Vaikeasti vammaiselle henkilölle voidaan myöntää 50 % avustusta omatoimista suoriutumista olennaisesti helpottavien välineiden, koneiden tai laitteiden kohtuullisista hankintakustannuksista. Avustusta myönnetään pääsääntöisesti yksin asuvalle vaikeavammaiselle henkilölle. Korvausta ei suoriteta, mikäli kyseessä on uuden koneen hankinta rikkoutuneen tilalle. Välineiden, laitteiden ja koneiden kohtuullisista hankintakustannuksista korvataan alkuperäisten kuittien perusteella puolet. Harkinnanvaraisen apuvälineen (esim. pesukone) asennuskustannuksia ei korvata.

9. YLIMÄÄRÄISET VAATETUSKUSTANNUKSET

Vammaispalvelulain mukaisia ylimääräisiä vaatetuskustannuksia ovat ne, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita (Vammaispalveluasetus 18 §).

Erityisjalkineiden ja vaatekustannuksien osalta voidaan harkita korvattavaksi tavallisen ja erityisvalmisteisten vaatteiden tai jalkineiden välinen erotus.

10. YLIMÄÄRÄISET ERITYISRAVINTOKUSTANNUKSET

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti (Vammaispalveluasetus 19§). Korvauksen edellytyksenä on yksityiskohtainen lääketieteellinen selvitys siitä, että vamma tai sairaus välttämättä edellyttää erityisravinnon tai -valmisteen käyttöä.

Vammaispalveluna korvausta voidaan suorittaa vain siinä tapauksessa, että ensisijaiset tukimuodot (lähinnä Kelan etuudet) on ensin selvitetty. Kelan myöntämä peruskorvaus mm. kliinisten ravintovalmisteiden kustannuksista on tällä hetkellä 42 % (Sairausvakuutuslaki 5 luku 7 §). Vammaispalvelujen ylimääräiset erityiskustannukset maksetaan Kelan kulloinkin voimassaolevan peruskorvauksen mukaan. Korvaus suoritetaan tositteita vastaan.

Erityisravintokustannuksia arvioitaessa huomioidaan tavanomaisen päivittäisen ravinnon ja erityisravintokustannusten erotus.